

۸۱۲۶۱۹۱

تاریخ ایل بالاوند

تألف: هادی اسفندیاری

www.ketab.ir

سازمان اسناد و کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران

سرشناسه : اسفندیاری، هادی، ۱۳۴۱
 عنوان و نام پدیدآور : تاریخ ایل بالاوند/ تألیف: هادی اسفندیاری
 مشخصات نشر : تهران، آرون، ۱۳۹۷.
 مشخصات ظاهری : ۳۳۸ ص.
 شابک : ۹۷۸ - ۹۶۴ - ۲۳۱ - ۶۱۱ - ۳
 وضعیت فهرست‌نویسی : فیپا
 موضوع : بالاوند - ایلات و عشایر - ایران - لرستان
 موضوع : Balavand(Iranian people)- Nomads- Iran- Lorestan
 رده‌بندی کنگره : ۱۳۹۷ الف ۲۲ ب / DSR ۷۲
 رده‌بندی دیوین : ۹۵۵ / ۹۷۱۳۱
 شماره کتابخانه ملی : ۵۳۰۰۵۲۱

ناشر: آرون

تاریخ ایل بالاوند

تألیف: هادی اسفندیاری

ناشر: انتشارات آرون

چاپ اول: ۱۳۹۷

چاپ مدیران: ۱۱۰۰ نسخه

۳۹۰۰۰ تومان

نشانی: میدان انقلاب - خیابان ۱۲ فروردین - خیابان وحید نظری - نرسیده به خیابان منیری جاوید

تلفن: ۵۱ - ۶۶۹۶۲۸۵۰

پلاک ۱۰۵ - واحد ۳

وبسایت: www.Ar vannashr.ir

ایمیل: Arvannashr@yahoo.com

فهرست مطالب

۹.....	پیشگفتار
۱۳.....	بخش اول
۱۳.....	تعریف ایل
۱۴.....	لرستان
۱۶.....	وجه تسمیه لر
۱۹.....	دلفان
۲۰.....	پیشینه تاریخی دلفان
۲۱.....	کوه‌دشت
۲۳.....	هلیلان
۲۹.....	زردلان
۳۰.....	مراوغ و چراگاه‌ها
۳۳.....	وجه تسمیه همام لان
۳۴.....	کوه کاژور
۳۵.....	داوار یا سیاه‌چادر
۳۶.....	زمگه یا زمستان گاه
۳۷.....	بخش دوم
۳۷.....	تبارشناسی ایل بالاوند
۳۷.....	تبارشناسی
۴۵.....	رد پای تاریخی بالایان در جغرافیای ایران
۴۷.....	وجه تسمیه قوم لک
۵۱.....	تبارشناسی بزرگ طایفه‌ی هوتی
۵۱.....	سلسله هوتکیان
۵۲.....	ایل بیرانوند
۵۲.....	سلسله قراقویونلو
۵۷.....	بخش سوم

۵۷.....	طوایف ایل بالاوند
۵۷.....	طوایف ایل بالاوند
۷۴.....	طایفه خلفوند بالاوند
۹۰.....	طایفه داجیوند
۹۱.....	تیره‌ها و دودمان‌های داجیوند
۹۲.....	موقعیت طایفه داجیوند
۹۸.....	طایفه کاوشوند (کاوشن بالاوند)
۱۰۰.....	طایفه عبدالله (عولا) بالاوند
۱۰۴.....	طایفه رضا
۱۰۵.....	طایفه بالاوندهام، اسدآباد، همدان، روستا شیرزلی
۱۱۲.....	طایفه دولتمندان بالاوند (ایل سنجابی)
۱۱۶.....	مهاجرت‌پذیری طایفه دولت‌دان
۱۲۳.....	طایفه پیر احمدوند
۱۲۹.....	طایفه آهنگرها یا آسنگرهای بالاوند
۱۳۳.....	طایفه بان سیری کلهرهای بالاوند
۱۳۸.....	دراویش بابابزرگ
۱۴۰.....	طایفه شیراوند بالاوند
۱۴۱.....	شیراوندهای بالاوند
۱۴۴.....	طایفه بالاوند روستای دول‌گلاب هندمینی
۱۵۲.....	طایفه بالیاوی کهگیلویه و خوزستان
۱۵۲.....	تبارشناسی طایفه بالیاوی
۱۵۶.....	طایفه بالویی مقیم ساری
۱۵۸.....	طایفه پیامنی بالاوند ساکن لرستان
۱۵۹.....	محمد هیبرو (بادمنش) پیامنی
۱۶۰.....	پیامنیها در جنگ جهانی اول
۱۶۱.....	تیره‌ها و شاخه‌های پیامنی
۱۶۳.....	کارکنان نظامی پیامنی
۱۶۳.....	روحانیون پیامنی
۱۶۳.....	مسئولین پیامنی
۱۶۴.....	وجه تسمیه پیامنی
۱۷۰.....	طایفه کرم علی اولاد
۱۷۱.....	خلاصه‌ای از تبعید طایفه اولاد به شهرستان ساوه

۱۷۸.....	طایفه بالوی دهلران
۱۸۱.....	رد پای تاریخی سندالی
۱۸۲.....	تبارشناسی طایفه وازرو
۱۹۰.....	طوایف سوره میریها
۱۹۳.....	منابع مباحث ایل سوره میری
۱۹۴.....	بخش چهارم
۱۹۴.....	معرفی خاندان اسفندیاری و سرگذشت بعضی از بزرگان این خاندان
۲۲۱.....	خلیفه شاه نظر «شاه نزار» سال (۲۰۸ هـ.ق)
۲۲۲.....	سلیمان خان سال ۳۸۵ هـ.ق
۲۲۳.....	حسین خان سرد جنوب
۲۲۵.....	سلسله والیان قلعه سن
۲۲۷.....	داوودخان حاکم کلیان
۲۲۹.....	امیر قائد زین الدین خان ارل
۲۳۰.....	رضاخان
۲۳۱.....	سابقه تاریخی ایل بالاوند به روایت نزران ایل
۲۳۲.....	علت و نحوه کوچ ایل کارزینن از دلقانی به آرگاه و شاهراه
۲۳۴.....	شکست کریم خان زند رفتن وی به کارگاه شاهراه
۲۳۹.....	بازگشت میربالاخان از شیراز
۲۴۱.....	خصوصیات میربالاخان دوم
۲۴۲.....	لطفعلی خان دلقانی برادر باله خان دوم
۲۴۲.....	عالیجاه صفی قلیخان بالاوند
۲۴۳.....	حدود زردلان در ایام زعامت عالیجاه صفی قلی خان
۲۴۴.....	عالیجاه اسماعیل خان (دوم) بالاوند
۲۵۲.....	عالیجاه اسفندیار خان بالاوند
۲۵۷.....	عالیجاه حیدر علی خان بالاوند
۲۷۰.....	نقش لطفعلی خان بالاوند در به قدرت رساندن حسین قلی خان والی پشتکوه ایلام
۲۷۷.....	عالیجاه آزاد خان سیف لشگر اسفندیاری بالاوند معروف به (آزی)
۲۸۸.....	عالیجاه رستم خان اسفندیاری بالاوند
۲۹۰.....	عالیجاه محبعلی خان معتمد السلطان صمصام لشگر
۲۹۵.....	فرزندان محبعلی خان
۲۹۸.....	حسین قلیخان اسفندیاری (حُسی)
۳۰۰.....	محمودخان اسفندیاری (محمودی صمصام السلطان)

- ۳۰۱..... جنگ باغ شاه
- ۳۰۲..... دعوت والی پشتکوه از محمودی صمصام السلطان
- ۳۰۷..... رزم آرا و اقدامات او در منطقه زردلان بالاوند
- ۳۰۹..... مأموریت رزم آرا در کوه دشت
- ۳۱۵..... امامقلی خان اسفندیاری بالاوند
- ۳۱۵..... دوران کودکی امامقلی خان
- ۳۱۸..... پایان حکومت قاجار و روی کار آمدن رضاشاه پهلوی
- ۳۲۰..... نفر شماره یک حاج امامقلی خان اسفندیاری
- ۳۲۴..... علیرضا خان استانداره ملقب به شهاب الدوله
- ۳۳۰..... ابهاماتی در خصوص امامعلی هلیلان
- ۳۳۳..... متوفیان نسل بالاوندان مدفن در قبرستان روبره زردلان
- ۳۳۴..... متوفیان نوادگان بالاوندان مدفن در قبرستان داجیوند
- ۳۳۵..... منابع و مأخذ

پیشگفتار

به نام خداوند بخشنده و مهربان که به ما هستی بخشید و ما را از نعمت‌های بی‌شمار خود برخوردار ساخت. روزی که به نگارش تاریخ ایل بالاوند دست زدم، نظرم آن بود که ریشه و اصل و نسب ایل خود را شناسایی نمایم، همه‌وقت در جستجوی اصل و نسب ایل خود در ابعاد تاریخ بودم. ذوق و علاقه جمع‌آوری مطالب و نوشتن کتاب در درونم چنان ریشه زده بود که نوشتن را بر خود هم چون یک فریضه واجب می‌دانستم، لاجرم برای پیدا کردن رنخ از گذشته‌ی ایل و تبارم می‌بایست تاریخ ایران و سرگذشت ایلات و طوایف را مطالعه نمود. تردید و نشانی از ایل خود بیابم به فراست دریافتم تاریخ ایلات ایران، تاریخ ایران است، نگاه به تاریخ کشورمان، این نکته را روشن می‌کند، بدون مطالعه تاریخ اقوام، ایلات و عشایر به سستی نمی‌توان تاریخ ایران را شناخت.

در هر دورانی از تاریخ کشور یکی از ایلات که نیرومندتر از دیگران بوده قدرت سیاسی را تسخیر کرده است مانند ایلات صفویه، افشاریه، زندیه، قاجار و ... ایلات به علت آمادگی دائمی برای کوچ، دارای انضباط شگفتی بودند. همین انضباط و آمادگی جنگی آنان را تبدیل به یک اردوی نظامی کرده بود. هر جمع‌ایلیاتی بر مبنای مناسبات عشیره‌ای اطاعت‌پذیری محض از روسایشان و از سویی داشتن نیروی مسلح، از ضروریات زندگی ایلی بوده است و در اختیار داشتن این دو مؤلفه، دو اهرم قدرت را برای سران ایلات و عشایر فراهم می‌نمود. مطالعات تاریخ ایلات ایران می‌داند که ایلات در سیاست داخلی کشور دارای نفوذ بوده و نقش مهمی را در به وجود آمدن سلسله‌ها بازی می‌کرده‌اند و این امر بعضی مواقع عاملی شده است که به امر شاهان وقت و سیاست کشور، دسته‌هایی از محل خود کوچ داده‌شده و در محلی جدید به زندگی بپردازند.

پراکنش ایلات و عشایر در پهنه جغرافیایی ایران یکسان نبوده و چه‌بسا مناطقی که در گذشته از تراکم زیاد جمعیت عشایری برخوردار بوده و امروزه به خاطر رشد سریع شهرنشینی یا تبدیل اراضی به کاربری‌های صنعتی، کشاورزی و ... از تعداد تراکم جمعیت عشایری در این مناطق کاسته شده است با این حال مناطقی از کشور به‌خصوص

سلسله جبال زاگرس و به‌ویژه نواحی وسیعی از زاگرس مرکزی هنوز هم عرصه کوچ و استقرار تعداد زیادی از ایلات و طوایف عشایری است: بخش اعظم این حوزه در مناطق غرب و جنوب ایران و رشته‌کوه‌های زاگرس است که دارای آب‌وهوای مرطوب و مراتع نسبتاً غنی که بیش از شش میلیون هکتار جنگل‌های بلوط، بادام‌کوهی و پسته وحشی است. خصوصیت طبیعی یادشده سبب شده است که ایلات و عشایر متعددی در این منطقه پراکنده باشند وجود ارتفاعات سرسبز و خنک در کنار دره‌های پر آب و جنگلی و دشت‌های معتدل نسبتاً گرم در محدوده‌ای نزدیک، زندگی کوچ‌نشینی در چارچوب یک منطقه محدود را میسر می‌ساخت.

در زمان گذشته عشایر در شمالی‌ترین بخش زاگرس در محدوده‌ی استان‌های آذربایجان غربی، کردستان، کرمانشاه و ایلام پراکنده شده‌اند.

امروزه برخی از آن‌ها در نواحی ششی و کوه‌پایه‌ای منطقه اسکان یافته و به‌صورت نیمه کوچ‌نشین و رَمه گردان و یا عشایر که چنده به شیوه زندگی عشایری ادامه می‌دهند. ایلات لرستان به دو بخش لر و لک تقسیم شده و ایلات و طوایف لک زبان در شمال و شمال غربی لرستان سکونت دارند و سررشت لک نشین به‌صورت خط منحنی در دره‌های رودخانه سیمره میان بروجرد، نهاوند، خرم‌آباد، کرمانشاه و ایلام قرار گرفته است. ایل بالاوند ساکن در منطقه زرد لان و هلیلان واقع در بین سه استان ایلام، لرستان و کرمانشاه است که در نوشتار ارائه شده به بررسی گذشته طوایف ایل مذکور پرداخته شده است و اطلاعات منتشر شده حاصل قریب به هفت سال تحقیق و بررسی و جمع‌آوری کتبی و شفاهی، مصاحبه باریش سفیدان و معمرین ایل و مطالعه کتب مختلف تاریخی، نشریات، سفرنامه‌ها و بازدیدهای نگارنده از مناطق مختلف سکونت گاه طوایف ایل بالاوند در استانهای کرمانشاه، ایلام، لرستان، همدان و استان مرکزی و سایر نقاط و ملاقات با اقشار مختلف مردمی از جوانان تحصیل کرده تا پیران کهن سال است.

به نظر در نوشتار آسان ولی باتدبیر و تعمق در این نوشتار و جزئیات آن پی به سختی‌ها و ابعاد گسترده‌اش خواهید برد.

صرف وقت و هزینه زیاد جهت تکمیل یک رساله قابل قبول، واکنش هر انسان منصف را بدین کاربر می‌انگیزد که کار تحقیقاتی پشتکار و همت می‌خواهد و علاقه وافر به سرزمین مادری و قوم و تبار است که انسان را وادار به قبول زحمت طاقت‌فرسا می‌کند تا

گوشه‌ای از زوایای تاریک گذشته‌ی ایل و قوم و تبار خود را در بررسی همه‌جانبه روشن نماید. ایل بالاوند همچون بسیاری از ایلات و طوایف زاگرس ریشه در تاریخ کهن کشور عزیزمان ایران دارد.

آنچه نگارنده در طی سال‌ها تحقیق و پژوهش بدان رسیده‌ام این است که ایل مذکور انشعابی از قوم بالاییان است. بالاییان یکی از اقوام کهن بوده که تحقیق گسترده و دقیقی جهت شناساندن آن صورت نگرفته و جا دارد پژوهشگران در زمینه‌ی شناسایی این قوم اصیل ایرانی تحقیقی گسترده انجام دهند تا بسیاری از مجهولات و زوایای تاریک گذشته ایلات و طوایف کشورمان که در هاله‌ای از ابهام است روشن گردد. در این پژوهش در مبحث تبارشناسی توضیحاتی در خصوص قدمت تاریخی قوم مذکور با تأکید بر واژه‌شناسی ارائه گردید است.

علی‌هذا ایل بالاوند در طول حیات خود، در زمان‌های مختلف مطرح بوده چه زمانی که ساکن کردستان عراق کنونی را چه در عهد صفویه که یکی از ایلات دلفان بوده و چه در برهه‌ای که به منطقه کنونی زردلان کوچ و اسکان یافته و در کلیه حوادث و اتفاقات منطقه‌ای و تحولات مهم نقش بسزایی ایفا نموده است.

سرداران زیادی از ایل بزرگ بالاوند در حوادث تاریخی ملی و محلی تأثیرگذار بوده‌اند، از جمله یار محمدخان زردلانی سردار شجاع لک را ایل بالاوند که قیام مشروطه را در کرمانشاه رقم زد و در راه مشروطه فداکاری‌ها از خود نشان داد و باروی کار آمدن رضاخان پهلوی بالاوندها در مقابل حکومت مرکزی همچون سایر ایلات بنای نافرمانی را گذاشتند؛ که در ادامه بخش‌های بعد به تفصیل توضیح داده خواهد شد.

هیچ والی و امیری در منطقه پشت کوه ایلام نتوانسته نقش بالاندها را در مسائل سیاسی و اجتماعی نادیده بگیرد و ارتباط گذشته چه از نظر مسائل حکومتی و چه ازدواج‌های سیاسی والیان و حکام که با این ایل داشته‌اند خود اهمیت و اقتدار این قوم و موقعیت ارتباطی جغرافیایی منطقه را اثبات می‌نماید.

مجموعه حاضر شامل چهار بخش است.

بخش اول: توضیح اجمالی از وضعیت جغرافیایی و تاریخی و اوضاع سیاسی عشایر

لرستان و ایلام شامل کوه‌دشت، دلفان، هلیلان و زردلان.

بخش دوم: تبارشناسی ایل بالاوند و قوم لک.

بخش سوم: معرفی طوایف ایل بالاوند.
 بخش چهارم: معرفی خاندان اسفندیاری و سرگذشت بعضی از بزرگان این خاندان. و روایت‌هایی از بزرگان درباره تاریخ ایل است.
 کتاب حاضر مروری اجمالی به صرف آشنایی طوایف و تیره‌ها و بیان سرگذشت بعضی از بزرگان ایل بالاوند پرداخته و سرگذشت بسیاری از بزرگان در آن نیامده که در مجالی دیگر به بیان آن می‌پردازیم.

بدیهی است، ادعای اینکه این نوشتار به نحو غنی انجام گرفته نیستیم و یقیناً دارای کمی و کاستی است و نیاز به کارهای وسیع دیگر دارد که انشا الله افراد مُستعد و توانا در بررسی و تحقیقات خود به نحو مطلوب این مهم را به انجام خواهند رسانید و شاید این نوشتار آغازی و انگیزشی برای تحقیقات بعدی باشد.

در خاتمه از همه سرزانی که در به سرانجام رساندن این مجموعه مرا یاری نمودند کمال تشکر را دارم با سپاس از تمامی ممتی زردلانی از طایفه بهمنیاروند که چندین سال طی تحقیقات میدانی و مصاحبه با بزرگان طوایف بالاوند در راه اعتلای نام ایل بالاوند زحماتی را متحمل شدند رسالت این از یونس بالیوی پژوهشگر درزمینه واژه‌شناسی و تاریخ مردم از طایفه بالیای مقیم که گیلویه و خوزستان و آقایان حیدر علی‌خان حبیبی، علی‌اشرف اسفندیاری و مهندس فردوس حبیبی، حاج علی‌رضا آقایی و مشهدی علی‌اکبر حسینی که طی سفرهای متعدد به منطقه زردلان و هلیلان جهت شناسایی و مصاحبه با بزرگان طوایف زحمت همراهی و راهنمایی را متقبل گردیدند و با آشنایی کامل به منطقه، اطلاعات ارزنده‌ای را در اختیارم قرار دادند. همچنین از همه بزرگان و معمرین طوایف ایل بالاوند در منطقه زردلان و هلیلان و در سایر مناطق لرستان، شهر درود (طایفه پیمانی)، دره شهر، ایل سنجابی، قصر شیرین (طایفه دولتمندان)، اسدآباد کمال تشکر را دارم.